

Ю. П. Карпенко

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто основні аспекти гендерного підходу в залученні здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності. Наведено аналіз останніх публікацій щодо запровадження гендерної рівності в українському суспільстві, зокрема акцентується увага на дотриманні гендерної культури в закладах вищої медичної освіти. Метою дослідження є аналіз залучення майбутніх лікарів до науково-дослідної діяльності за ознакою статі, виявлення можливих проблем та засобів їх усунення. Окреслено основні аспекти понятійного апарату дефініцій «гендер» і «науково-дослідна діяльність» у сучасних умовах. Наголошено на важливості дотримання гендерної рівності в освіті для підготовки кваліфікованого медичного працівника, зокрема майбутнього лікаря. Акцентується увага на використанні певних форм та методів, які сприяють прояву гендерної рівності в процесі залучення здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності, а саме участі в роботі: науково-проблемних груп, предметного клубу, екологічного загону, лекторської групи, наукових гуртків на загальнонаукових та клінічних кафедрах, волонтерських загонів, тьюторіату, міжпредметних тренінгів, участі в наукових студентських конференціях, студентських конгресах. Сприяють реалізації зазначених вище форм такі методи, як творчі та проблемні завдання, пошукова робота, проведення відеодослідів, виконання експериментів, написання тез, підготовка проєктів, презентацій, моделювання, проведення ділових ігор під час «case-study». Наведено приклади завдань, які виконують здобувачі освіти в закладі медичної освіти. Узагальнюючи отримані результати щодо виявлення частки залучених до науково-дослідної діяльності, можемо стверджувати, що описані форми та методи сприяють недискримінації за статтю здобувачів освіти. Незначна різниця (5,08%) залучених до науково-дослідної роботи між хлопцями і дівчатами свідчить про те, що потрібно приділяти увагу гендерним аспектам під час освітнього процесу. У перспективі плануємо розглянути питання впровадження гендерної політики у практичну сферу охорони здоров'я, а саме окреслити проблему рівності у процесі керівництва окремими підрозділами та медичними установами загалом.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, гендер, заклади вищої медичної освіти, компетентність.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство надає перевагу демократичним формам відносин під час професійного міжособистісного спілкування. У нинішніх реаліях саме такий напрям стосунків сприяє реалізації фахівців у будь-якій сфері. Особлива увага в умовах пандемій, розподілу сфер впливу, змін територіальної цілісності приділяється медичній галузі, тому що життя — головна цінність людини. Медичні працівники є гарантими не лише надання допомоги, збереження здоров'я, а й запобігання

патологіям, збереження психологічного спокою та надійності в майбутньому. Сучасний лікар має володіти медичними компетентностями, які передбачають надання допомоги, підтримку та профілактику незалежно від будь-яких чинників, що можуть викликати дискримінацію, зокрема за ознакою статі. Усунути можливі виклики в майбутній професії можна, якщо, починаючи з навчання в закладі вищої медичної освіти, залучати майбутніх медичних працівників до певних видів діяльності з урахуванням паритетного становища жінок і чоловіків. Зокрема, навички науково-дослідної діяльності

здобувачів освіти не мають викликати дисбаланс між можливостями жінок і чоловіків у майбутній професії. Більш ніж п'ятнадцять років тому був прийнятий Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», згідно з яким передбачається недопущення гендерної нерівності, дискримінації за ознакою статі, проте спостерігаємо дисбаланс у певних напрямках лікарської та медсестринської справи. Зокрема, медичними сестрами працюють здебільшого жінки, фельдшерами, хірургами — чоловіки. З огляду на зазначені аспекти гендерні питання є актуальною проблемою під час залучення здобувачів освіти до певних видів навчальної діяльності в межах освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам гендерної рівності в різних сферах діяльності сучасне суспільство приділяє велику увагу, і науковці активно досліджують це питання. Зокрема, Д. Богдан, аналізуючи кадрові ресурси системи охорони здоров'я в Україні, звертає увагу на гендерний дисбаланс як щодо лікарів, так і щодо середнього медичного персоналу [1, с. 5]. Ґрунтовний аналіз статистичних показників з урахуванням гендерних питань підготовлено за редакцією С. Зимовіної; у ньому зазначено, що співвідношення жіночого і чоловічого населення (станом на 2018 рік) по Черкаській області 1:1 [2, с. 78]. О. Цукан, М. Бурдін, висвітлюючи реалізацію гендерної політики в закладах вищої освіти (ЗВО), наголошують, що важливою є інтеграція гендерних аспектів до обов'язкових і вибіркових компонент освітньо-професійних програм [3, с. 25]. І. Когут у своєму дослідженні вказує, що хоча у правилах прийому до ЗВО і не зазначені «чоловічі» та «жіночі» напрями, історично сформувалося, що в медичних закладах здобувають освіту переважно жінки, проте на вищих професійних щаблях у медичних установах — зазвичай чоловіки. Дослідниця наголошує, що освіта має бути основою для виправлення таких дисбалансів і вже під час академічного навчання необхідно висвітлювати можливі гендерні проблеми у професії і способи подолання [4]. Т. Марценюк рекомендує не допустити гендерних дискримінацій, аби згодом не визначати методи усунення проблем, а також зауважує, що потрібно залучати молодь до участі в суспільному житті. На думку авторки, саме активне залучення молоді до су-

часних проєктів сприятиме розумінню нею проблем дискримінації і їх мінімізацію [5, с. 21]. Із психологічними аспектами пов'язує гендерні проблеми М. Наумова, також акцентуючи на історичних стереотипах, які обумовлюють низку процесів міжособистісних відносин чоловіків і жінок на сучасному етапі. Дослідниця наводить показники, за якими складено індекс гендерної рівності, в ньому Україна перебуває на 64-й позиції, що підтверджує актуальність цих питань, які мають висвітлюватися, починаючи із закладів освіти [6, с. 124]. Погоджуємося з позицією А. Мажарівської, яка слушно зауважує, що гендерна нерівність існує через непоінформованість медичних працівників щодо дискримінацій за різними ознаками. Дослідниця стверджує, що з початку навчання у ЗВО медичного профілю потрібно активно залучати здобувачів освіти до вивчення складових сегментів гендерної культури [7, с. 177]. Зазначимо, що описана вище проблематика висвітлюється у матеріалах наукових конференцій, зокрема В. М'ясоєдов визнає важливість гендерної рівності та її імплементації в медичну освіту, але наголошує, що потрібно зважати на особливості жіночого і чоловічого організму, проводячи певні медичні маніпуляції та надаючи допомогу згідно зі стандартами [8, с. 11].

Мета статті. Метою дослідження є аналіз залучення майбутніх лікарів до науково-дослідної діяльності за ознакою статі, виявлення можливих проблем та засобів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зазначимо деякі аспекти понятійного апарату щодо гендеру. Науковці по-різному характеризують ключові поняття, зокрема О. Уварова вважає, що гендер пов'язується із біологічними показниками, проте реальна рівність набагато глибша і ґрунтується на забороні дискримінації за різними ознаками, і за статтю, відповідно, також [9, с. 19]. Цілком підтримуємо позицію авторки і наголошуємо, що неможливо побудувати партнерські, професійні стосунки без дотримання принципів недискримінації за ознакою статі та іншими показниками. Сучасний медичний працівник має володіти якостями, які відображені в інтегральних, загальних та фахових компетентностях, передбачених освітньо-професійною програмою «Медицина», за якою здобувають освіту майбутні медичні працівники. Зокрема, серед загальних

такі важливі сегменти: лікар повинен мати навички проведення наукових досліджень, міжособистісної взаємодії, здатність діяти на основі етичних міркувань, бути соціально відповідальним, підвищувати свій професійний рівень, культуру.

Домінантним фактором розвитку медичної освіти є взаємодія таких компонентів, як освіта і наука, чого можна досягти в рамках навчання у ЗВО під час залучення здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності. Щодо дефініції «науково-дослідна діяльність» слід зазначити, що наукова позиція Л. Альошкіної та І. Новак найбільш влучно розкриває всі сегменти такої роботи. Автори наголошують, що науково-дослідна діяльність і є важливим засобом під час підготовки фахівця у ЗВО, який у майбутній професійній діяльності буде використовувати новітні досягнення та проводити власні дослідження. Методологічні засади наукового пошуку й аналізу закладаються під кураторством наукового керівника під час навчання, в майбутньому фахівець зможе реалізувати їх у практичній діяльності самостійно [10]. У ЗВО медичного профілю зазначений вид діяльності має певні особливості, тому що, крім практичних навичок, майбутній лікар має опанувати вміння обробляти інформацію, проводити її аналіз, визначати джерело потрібної інформації. На важливому аспекті здобуття медичної освіти у ЗВО України іноземними громадянами наголошують Г. Пустовіт та К. Магрламова і зазначають, що це є частиною політики держави для інтеграції українських закладів освіти у світовий науковий простір та сприяє стимулюванню розвитку медичної галузі [11]. Слід звернути увагу, що саме дотримання гендерних принципів забезпечує комфортне здобуття освіти громадянами інших держав і позиціонує Україну як країну, яка дотримується світових гендерних положень.

Згідно зі звітом Global Health 50/50, в якому деталізовані аспекти гендерної політики, хоча гендерна рівність і була визнана вирішальною у глобальному здоров'ї людства, однак аналітики занепокоєні незначною увагою до гендерних ознак більшості установ охорони здоров'я, і Україна — не виняток [12]. Аналіз законодавчих документів дає підстави стверджувати, що впродовж останніх років, порівняно з минулими роками і навіть сторіччями, велика увага в Україні

була приділена гендерній рівності та принципам її дотримання. Проте, коли йдеться про гендерну нерівність саме в галузі охорони здоров'я, проблема стає глобальнішою, тому що акцент потрібно робити не на «чоловічих» і «жіночих» хворобах / лікарях, а на питаннях дотримання рівності в залученні до наукових досліджень, керівництві медичними проєктами, службовій ієрархії. Важливо усвідомлювати, що проблеми гендерної рівності є актуальними у всіх сферах діяльності, вони мають спільні ознаки, проте є і багато особливих ознак. Зазначимо, що ЗВО медичного профілю є першоджерелом у становленні кваліфікованого медичного працівника, який володіє гендерною культурою і дотримується всіх принципів недискримінації за будь-якою ознакою і в спілкуванні з колегами, і під час консультування / лікування громадян.

Обов'язковим є проведення виховних та навчальних занять, які сприяють формуванню гендерної культури, а саме: запровадження студентського самоврядування, проведення позанавчальних заходів, під час яких акцентується увага на різноманітних гендерних ознаках, що можуть призвести до конфліктів, проблем психічного та фізичного здоров'я. У ЗВО потрібно звертати увагу молоді на отримання, аналіз інформації з інтернет-джерел, які не завжди відображають фактичний стан речей. Починаючи зі шкільного освітнього середовища, молоді люди ознайомлені з різними видами булінгу, що є серйозною загрозою розвитку гуманістичного, демократичного суспільства. Причинами виникнення такого явища може бути і гендерна нетерпимість, а в закладі вищої медичної освіти формується одна з важливих рис майбутнього медика — емпатія, яка за своєю суттю ніяк не може вбудуватися у проблеми дискримінації. Тому у плануванні виховної роботи обов'язковим є охоплення питань булінгу, гендеру, особистісних рис майбутніх медичних працівників і взаємозв'язків між цими сегментами, які сприяють формуванню компетентного лікаря.

Варто зауважити і про гендерний аспект викликів, пов'язаних із пандемією, яка спричинена захворюванням на COVID-19, саме в освітньому середовищі. Згідно зі статтею 53 Конституції України кожен має право на освіту, проте історично склалося, що освіту можна отримати під час одночасного пере-

бування в межах чітко визначеної території (школа, клас, аудиторія) і того, хто навчає, і того, кого навчають. Пандемія порушила цю гармонію і взаємозв'язок, освітяни змушені були не лише переосмислити умови навчання, а й перейти до інноваційних форм та методів в освіті, які глобально відрізняються від традиційної дидактики. Також викладачам і студентам потрібно було у стислі терміни опанувати низку технічних засобів, інтернет-ресурсів, освітніх платформ та програм. Можемо стверджувати, що виникла певна нерівність під час опрацювання навчальної програми. Наприклад, загальноосвітні дисципліни легше засвоюються здобувачами освіти під час дистанційного навчання, ніж навчальні предмети практичної, клінічної медицини. Особливістю освітнього процесу у ЗВО медичного спрямування є саме набуття фахових компетентностей, серед яких навички надання екстреної медичної допомоги, виконання медичних маніпуляцій, які неможливо опанувати через інтернет.

З огляду на зазначені вище аспекти гендерних питань, окреслимо форми та методи, які сприяють мінімізації прояву дискримінації під час професійної підготовки майбутніх медичних працівників у ЗВО і сприяють формуванню клінічного мислення, моральних якостей фахівця.

Акцентуємо увагу на тому, що науководослідна робота здобувачів освіти у ЗВО медичного напрямку передбачає залучення майбутніх медичних працівників до різноманітних форм діяльності, а саме: участі в роботі науково-проблемних груп, предметному клубі, екологічному загоні, в роботі лекторської групи, наукових гуртків на загальнонаукових та клінічних кафедрах, у волонтерських загонах, дослідження під час практичних занять та виробничої практики в закладах охорони здоров'я, тьюторіату, міжпредметних тренінгів, участі в наукових студентських конференціях, студентських конгресах, науково-практичних семінарах, вебінарах. Сприяють реалізації зазначених форм такі методи, як самостійна робота, творчі та проблемні завдання, пошукова робота, проведення відеодослідів, виконання експериментів, написання тез, підготовка проєктів, презентацій, моделювання, аналіз нормативних документів та протоколів медич-

ного спрямування, проведення ділових ігор під час «case-study».

Розглянемо докладніше конкретні приклади впровадження вказаних засобів навчання в освітніх медичних закладах, зокрема в Черкаській медичній академії. Вивчаючи курс «Медична хімія», здобувачі освіти брали участь у роботі наукового гуртка, діяльність якого орієнтована на науковий пошук теоретичних аспектів та практичного застосування основ хімії у медицині. Завдання, які пропонувалися майбутнім фахівцям, можуть виконати і хлопці, і дівчата, тобто не існує поділу на роботу, яку виконують лише певні особи. Наприклад, вивчаючи біогенні s-, p-, d-елементи, студенти складають індивідуальні плани виконання якісних реакцій на виявлення біогенних елементів, алгоритми пошуку матеріалів про медичне застосування сполук, проводять експериментальні дослідження та аналіз відеодослідів, виконаних гуртківцями, чи самоаналіз. Кожен проводить моделювання, пошук, дослідження і представляє результати під час відкритих засідань гуртка, міжпредметних заходів, готує публікації на рівні ЗВО чи бере участь в обласних / міжнародних конференціях. Викладачі зазначають, що здобувачі освіти активно виконують завдання, проявляють інтерес до проблем хімії та медицини з урахуванням партнерських відносин і вболівають за спільну роботу. Хлопці більше виявляють бажання до участі в конференціях у процесі оприлюднення результатів дослідження, підготовки відеодослідів, дівчата зголошуються оформлювати результати роботи. Та кожен виконує усі поставлені завдання, а викладачі обов'язково стежать за дотриманням гендерної культури в процесі комунікації, яка відбувається під час спільної роботи.

Майбутні лікарі, залучені до волонтерського загону, отримали завдання, які вони змогли реалізувати, відвідуючи дитячі відділення у лікарнях та диспансерах, і для виконання яких не має значення стать. Завдання були нескладними, мали медичне спрямування. Волонтерська діяльність дає змогу якнайактивніше залучати здобувачів освіти до безпосередньої участі в науково-дослідній діяльності на базі лікувальних установ, і важливо сприяти участі в такій роботі більшості студентів. Волонтерські завдання дають можливість реалізувати творчий потенціал,

проявити особистісні якості. Наприклад, вони можуть мати такий зміст:

- підготувати розповідь про олімпійські види спорту за допомогою гри, під час якої акцентувати увагу на тому, що незалежно від тимчасових труднощів / хвороби, можна тренувати і дух, і тіло;
- підготувати карту цікавих місць, які можуть мати цілющий вплив на організм людини, і провести віртуальну подорож, зважаючи на те, що пацієнтам потрібна увага, слова заохочення, підтримка.

Під час вивчення анатомії здобувачі освіти були залучені до такої форми науково-дослідної роботи, як тьюторіат, яка є важливою у спільній діяльності студентів молодших та старших курсів. Навколо більш досвідчених осіб збиралися групи першокурсників, для яких вони були помічниками. Разом з куратором такого напряму роботи був підготовлений відповідний план, визначалися методи досягнення цілей, засоби. Ця форма роботи викликає неабиякий інтерес, сприяє розвитку зацікавленості до обраного фаху, демонструє, як під час освітнього процесу можна зануритись у реальні ділові відносини, спробувати себе в ролі куратора. Викладачі зазначають, що, будучи залученими до тьюторіату, і хлопці, і дівчата використовують свій творчий потенціал, креативність, набуті медичні знання та навички. Проте впевненіше поводяться хлопці, а отже, дівчатам потрібно приділяти більше уваги такій діяльності, опановувати певні навички, які сприяють вияву лідерських якостей. Для цього викладачі пропонують більше залучатися до роботи лекторської групи, тому що, готуючи матеріали, потрібно не лише знаходити потрібну інформацію, а й уміти її донести до слухачів і не відчувати себе нереалізованим, а також не піддаватися певним стереотипам у розподілі соціальних ролей між чоловіками і жінками.

Під час дистанційного навчання в умовах пандемії викладачі медичної біології організували екологічну конференцію на платформі «Meet». Аналіз такої форми роботи свідчить, що здобувачі освіти активно долучилися до підготовки тез, представлення проєктів, презентацій, власного пошуку з дотриманням гендерного підходу до науково-дослідної діяльності майбутніх медичних працівників, а саме:

незалежно від статі учасника кожен мав рівні можливості у самовираженні та самореалізації. Організуючи конференцію, викладачі не акцентували увагу на певних особливостях дівчат чи хлопців, кожен учасник почувався вільно і враховувалася лише суть представленої роботи.

Задля уточнення теоретичних і практичних сегментів дослідження в Черкаській медичній академії було проведено аналіз за статтю складу здобувачів освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Медицина» другого (магістерського) рівня вищої освіти, кваліфікація — лікар. Загальна кількість учасників експерименту становила 143 особи. Серед них 40,56% — хлопці і 59,44% — дівчата, які були залучені до певних форм науково-дослідної діяльності. Було проведено опитування у Google Form, щоб виявити, чи є дисбаланс під час залучення здобувачів освіти до певних видів діяльності. Респонденти також зазначали, яким формам роботи вони віддають перевагу, чи схильні, на їхню думку, представники професорського-викладацького складу до заохочення осіб за статтю. Аналізуючи результати опитування здобувачів освіти, варто наголосити, що до волонтерської діяльності були залучені 60% респондентів, серед них 57,30% дівчата і 42,70% — хлопці. Тьюторіат (усього 63% опитаних брали участь у цьому напрямі роботи) викликає неабиякий інтерес серед хлопців, а саме 59,13% зазначили, що виконували роль наставників для студентів молодших курсів у процесі вивчення циклів клінічних дисциплін, водночас дівчат, залучених до такої форми, було 40,87%. Узагальнюючи дані про залучення студентів до участі в наукових гуртках, можемо стверджувати, що серед 78% усіх осіб 51,19% становили дівчата і 48,81% — хлопці. Екологічний загін є важливою ланкою не лише в навчальному процесі, а й у виховній діяльності академії, і викликає неабиякий інтерес серед здобувачів освіти. 82% опитаних залучалися до екологічного пошуку, серед них хлопців 50,23%, а дівчат, відповідно, 49,77%. Щодо написання наукових тез та участі у студентських конференціях маємо такий результат: серед 76% залучених до такої роботи 67,56% становлять хлопці і 32,44% — дівчата. Майбутні лікарі одногolosно зазначили, що куратори науково-дослідної роботи, незалежно

від навчальної дисципліни, не віддають перевагу певній статі, коли пропонують взяти участь у науково-дослідній діяльності. На запитання: «Якій формі навчання ви надаєте перевагу?» 48,50% дівчат зазначили практичну, серед хлопців цей показник був не набагато вищий — 51,50%. Одним з напрямів опитування було виявлення гендерних аспектів у процесі залучення майбутніх фахівців до профілактичної медицини, зокрема виготовлення буклетів, стендів, інформаційних плакатів, просвітницьких бесід щодо запобігання та профілактики захворювань. Аналіз результатів такий: серед 79% респондентів, залучених до такої діяльності, 53,16% становлять дівчата і 46,84% — хлопці. Для унаочнення наведемо діаграму опитування за узагальненими аспектами, а саме визначимо усереднений результат частки залучених до науково-дослідної діяльності здобувачів освіти за статтю. Серед 143 осіб, залучених до певних видів діяльності, 47,46% становлять дівчата і 52,54% — хлопці (рис.).

Узагальнюючи отримані результати щодо виявлення частки залучених до науково-дослідної діяльності у ЗВО медичного профілю, можемо стверджувати, що окреслені вище форми та методи сприяють недискримінації за статтю здобувачів освіти — майбутніх лікарів. Незначна різниця (5,08%) залучених до науково-дослідної роботи між хлопцями і дівчатами свідчить про те, що потрібно приділяти увагу гендерним аспектам під час освітнього процесу у ЗВО медичного профілю, щоб не допустити можливих проявів нерівності в майбутній професійній діяльності медично-

го працівника. Освітній процес, побудований на принципах толерантності, демократичності, науковості, імплементації знань у практичну діяльність, сприяє професійній підготовці майбутнього лікаря, який не лише буде компетентним у професії, а й виявлятиме гендерну культуру і буде гарантом дотримання рівності за різними ознаками.

Висновки. Медична галузь не є нейтральною в гендерних аспектах, оскільки і жінки, і чоловіки є рівними під час здобуття медичних знань та їх імплементації у практичну діяльність. Проведений аналіз дослідження щодо залучення майбутніх лікарів до науково-дослідної діяльності за гендерними ознаками дає змогу стверджувати, що впровадження в освітній процес професійної підготовки медичних працівників різноманітних форм і методів сприяє впровадженню рівності та гендерної культури і формує навички міжособистісного спілкування, роботи з пацієнтами, професійного зростання, безперервної освіти й самовдосконалення у професії. За узагальненими результатами маємо: серед 143 осіб, залучених до науково-дослідної діяльності, 47,46% становлять дівчата і 52,54% — хлопці. Проте спостерігається певний дисбаланс серед лікарів-практиків та службовців науково-теоретичної медицини, що демонструє актуальність теми гендерної культури. У перспективі плануємо приділити увагу впровадженню гендерної політики в практичну сферу охорони здоров'я, а саме окреслити питання рівності в процесі керівництва окремими підрозділами та медичними установами загалом.

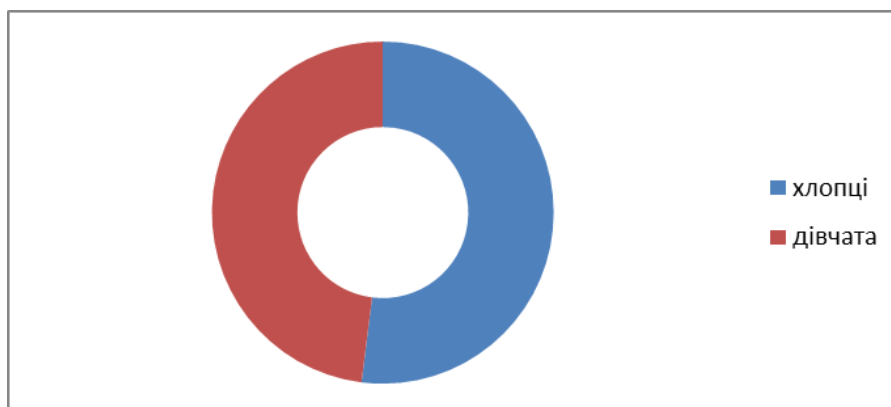

Рис. Узагальнені дані залучення до науково-дослідної діяльності здобувачів освіти залежно від статі

Список використаних джерел

- Кадрові ресурси системи охорони здоров'я в Україні. Ситуаційний аналіз / Д. Богдан та ін. Київ : Проєкт USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я», 2019. 133 с. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/HRH-situational-analysis-2019.pdf> (дата звернення: 17.02.2021).
- Жінки та чоловіки у Львівській області. Статистичний збірник / за ред. С. І. Зимовіної. Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2018. 96 с. URL: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2018/ZB0120180701.pdf> (дата звернення: 16.02.2022).
- Цукан О. М., Бурдін М. Ю. Виклики реалізації гендерної політики в ЗВО сектору безпеки та оборони. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. Т. 90. № 3. С. 23–30. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10004> (дата звернення: 12.02.2022).
- Когут І. Чим відрізняються жінки і чоловіки: про гендерну (не) рівність у вищій освіті. 2014. *Cedos*. URL: <https://cedos.org.ua/researches/chym-vidrizniaiutsia-zhinky-i-choloviky-pro-hendernu-ne-rivnist-u-vyshchii-osviti/> (дата звернення: 16.02.2022).
- Марценюк Т. Інтеграція гендерної складової в аналітичні матеріали. Київ : МФ «Відродження», 2019. 28 с.
- Наумова М. А. Світовий досвід оцінювання гендерної нерівності. *Економіка і організація управління*. 2017. № 1 (25). С. 123–132. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/3986/4019> (дата звернення: 16.02.2022).
- Можарівська А. А. Медико-соціальне обґрунтування концептуальної моделі гендерної рівності в охороні здоров'я України : дис. ... канд. мед. наук : 14.02.03. Ужгород, 2020. 232 с.
- М'ясоєдов В. Гендерна медицина як освіта і практика. *Гендер. Екологія. Здоров'я* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 квітня 2017 р.). Харків : ХНМУ, 2017. С. 10–11.
- Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність : навч. посіб. Київ, 2018. 204 с.
- Альошкіна Л. П., Новак І. М. Особливості організації та перспективи розвитку науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти у вітчизняних закладах вищої освіти. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8674> (дата звернення: 19.02.2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.101.
- Пустовіт Г. П., Магрламова К. Г. Науково-методичні рекомендації щодо удосконалення професійної підготовки майбутніх лікарів у вітчизняній системі медичної освіти. *European Humanities Studies: State and Society*. 2018. С. 162–180. URL: <https://repo.dma.dp.ua/3948/1/Scopus.pdf> (дата звернення: 15.02.2022).
- Global Health 50/50 Report. 2018. URL: <https://globalhealth5050.org/report/> (дата звернення: 15.02.2022).

References

- Bohdan, D., Boiko, A., Vasylova, A., Vezhnovets, T., Zvinchuk, O., Latypov, A. et al. (2019). *Kadrovі resursy systemy okhorony zdorovia v Ukraini. Sytuatsiynyi analiz [Human resources of the health care system in Ukraine. Situational analysis]*. Kyiv : Proiekt USAID "Pidtrymka reformy okhorony zdorovia". Retrieved from <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/HRH-situational-analysis-2019.pdf> [in Ukrainian].
- Zymovina, S. I. (Eds.). (2018). *Zhinky ta choloviky u Lvivskii oblasti. Statystychnyi zbirnyk [Women and men in the Lviv region. Statistical collection]*. Lviv : Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. Retrieved from <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2018/ZB0120180701.pdf> [in Ukrainian].
- Tsukan, O. M., & Burdin, M. Yu. (2020). *Vyklyky realizatsii hendernoі polityky v ZVO sektoru bezpeky ta oborony [Challenges of gender policy implementation in the security and defense sector]*. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav — Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 90, 3, 23–30. Retrieved from <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10004> [in Ukrainian].
- Kohut, I. (2014). *Chym vidrizniaiutsia zhinky i choloviky: pro hendernu (ne) rivnist u vyshchii osviti [What is the difference between women and men: about gender (in) equality in higher education]*. *cedos.org.ua*. Retrieved from <https://cedos.org.ua/researches/chym-vidrizniaiutsia-zhinky-i-choloviky-pro-hendernu-ne-rivnist-u-vyshchii-osviti/> [in Ukrainian].
- Martseniuk, T. (2019). *Intehratsiia hendernoі skladovoі v analitychni materialy [Integration of the gender component in analytical materials]*. Kyiv : MF "Vidrodzhennia" [in Ukrainian].
- Naumova, M. A. (2017). *Svitovyi dosvid otsiniuvannia hendernoі nerivnosti [World experience in assessing gender inequality]*. *Ekonomika i organizatsiia upravlinnia — Economics and organization of management*, 1 (25), 123–132. Retrieved from <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/3986/4019> [in Ukrainian].
- Mozharivska, A. A. (2020). *Medyko-sotsialne obgruntuvannia kontseptualnoi modeli hendernoі rivnosti v okhoroni zdorovia Ukrainy [Medical and social substantiation of the conceptual model of gender equality in health care in Ukraine]*. *Candidate's thesis*. Uzhhorod [in Ukrainian].

8. Miasoiedov, V. (2017). Henderna medytsyna yak osvita i praktyka [Gender medicine as education and practice]. *Hender. Ekolohiia. Zdorovia — Gender. Ecology. Health* : Proceedings of the Fifth International Scientific and Practical Conference, 10–11. Kharkiv : KHNMU [in Ukrainian].
9. Uvarova, O. O. (2018). Prava zhinok ta henderna rivnist [Women rights and gender equality]. Kyiv [in Ukrainian].
10. Alioshkina, L. & Novak, I. (2021). Osoblyvosti orhanizatsii ta perspektyvy rozvytku naukovo-doslidnoi roboty zdobuvachiv vyshchoi osvity u vitchyznianskykh zakladakh vyshchoi osvity [Features of the organization and prospects of development of scientific research work of students in domestic higher education institutions]. *Efektivna ekonomika — Effective economy*, 2. *economy.nayka.com.ua*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8674>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.101 [in Ukrainian].
11. Pustovit, H. P., & Maglamova, K. H. (2018). Naukovo-metodychni rekomendatsii shchodo udoskonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh likariv u vitchyznianskykh systemi medychnoi osvity [Scientific and methodological recommendations for improving the training of future doctors in the domestic system of medical education]. *European Humanities Studies: State and Society*, (Pp. 162–180). Retrieved from <https://repo.dma.dp.ua/3948/1/Scopus.pdf> [in Ukrainian].
12. Global Health 50/50 Report. (2018). Retrieved from <https://globalhealth5050.org/report/> [in English].

Yu. P. Karpenko

GENDER ASPECTS OF INVOLVING MEDICAL STUDENTS IN RESEARCH ACTIVITIES

Abstract. *The article deals with the main issues of the gender aspects during scientific research activities in educational institutions. The analysis of the latest publications on the introduction of gender equality in Ukrainian society is given, with special emphasis on the observance of gender culture in institutions of higher medical education. The purpose of the study is to analyze the involvement of future physicians in research activities on the basis of gender, the identification of possible problems and measures of their correction. The main aspects of the conceptual apparatus of the definition of “gender” and “research” in modern conditions are outlined. The emphasis was placed on the importance of gender equality in education, for the training of a qualified medical worker, in particular a future doctor. The emphasis is placed on the use of certain forms and methods that promote gender equality in the involvement of students in research, such as participation in the work of scientific problem groups, subject club, environmental team, lecture group, research groups at general and clinical departments, volunteer teams, tutoring, interdisciplinary trainings, participation in scientific student conferences, student congresses. Such methods as creative and problem tasks, research work, conducting video experiments, performing experiments, writing abstracts, preparing projects, presentations, modeling, conducting business games during the “case-study” contribute to the implementation of the above forms. The examples of tasks performed by students in a medical institution are given. Summarizing the results obtained to determine the share of those involved in research activities, we may affirm that described forms and methods promote non-discrimination based on the sex of students. The small difference (5,08%) of those involved in research among boys and girls indicates that the attention should be focused on gender aspects during the educational process. As a future research we plan to provide an immersed study considering implementation of gender policy in the practical field of health care, in particular to outline the issue of equality in the management of isolated departments and medical institutions in general.*

Keywords: *research activities, gender, institutions of higher medical education, competence.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Карпенко Юлія Петрівна — д-рка філософії, викладачка хімії, Черкаська медична академія, м. Черкаси, Україна, yulia_karpenko1976@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3498-957X>

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Karpenko Yu. P. — PhD in Pedagogy, teacher of chemistry, Cherkasy Medical Academy, Cherkasy, Ukraine, yulia_karpenko1976@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3498-957X>

Стаття надійшла до редакції / Received 22.02.2022